

2010

Veileder for bruk av alternativ opplæringsarena i grunnskolen

«Inn på tunet»

I juni 2010 kom Utdanningsdirektoratet med et rundskriv som beskriver bruk av alternativ opplæringsarena i grunnskolen (Udir -3-2010). Rundskrivet gir informasjon om skoleeiers muligheter til å benytte alternativ opplæringsarena, og hvilke krav som må være oppfylt for at bruk av alternativ opplæringsarena skal være i samsvar med opplæringsloven med forskrifter.

Denne veilederen inneholder de viktigste momentene i Utdanningsdirektoratets rundskriv, og er ment som et hjelpemiddel for skoler som inngår avtaler om bistand på alternativ opplæringsarena for elever med rett til spesialundervisning.

Veilederen er utarbeidet av Fylkesmannen i Finnmark i forbindelse med «Inn på tunet» prosjektet i fylket.

En alternativ opplæringsarena karakteriseres av at en eller flere elever mottar sin opplæring på et annet sted enn skolens område. Eksempel på alternative opplæringsarenaer kan være leirskoler, bedrifter og bondegårder.

«Inn på tunet» er et tilbud på gårdsbruk for enkeltmennesker eller grupper. Aktivitetene i tilbudet bygger på gårdens og bondens ressurser. Tilbudet er tilrettelagt i forhold til målgruppe/bruker. Dette kan være et utdanningstilbud knyttet til skolen eller et aktivitets- og arbeidstreningstilbud gjennom helse- og omsorgstjenesten.

Fylkesmannen i Finnmark

Spesialundervisning

Enkeltvedtak, IOP og avtale om bistand

For at en elev med rett til spesialundervisning skal få opplæring på en annen opplæringsarena, er det noen vilkår som må være oppfylt:

1. Eleven skal ha et **enkeltvedtak** om spesialundervisning (opplæringslovens § 5-1) og **den alternative opplæringsarenaen skal være hjemlet i vedtaket**.
2. Etter at enkeltvedtaket er truffet, skal skolen utarbeide en **individuell opplæringsplan** (IOP) for eleven. IOP skal være i samsvar med enkeltvedtaket.
3. Det må foreligge en **avtale om bistand til gjennomføring** av spesialundervisning mellom kommunen (skolen) og tilbyder av tiltaket.

For utfyllende informasjon – se punkt 1-3 i denne veilederen.

Enkeltvedtaket om spesialundervisning må klart og tydelig fastsette hvilket opplæringstilbud eleven skal ha. Enkeltvedtaket skal si noe om elevens behov og hva som er et forsvarlig opplæringstilbud. Før det treffes et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal det foreligge en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten.

Dersom det ikke går frem av enkeltvedtaket at eleven skal motta hele eller deler av opplæringstilbudet på en alternativ opplæringsarena, så kan skolen *ikke* med hjemmel i IOP fastsette at en annen arena enn skolen skal brukes til undervisning.

1. Enkeltvedtaket om spesialundervisning skal blant annet si noe om:

A: Innholdet i opplæringen

- overordnede opplæringsmål for eleven
- fag eleven skal ha spesialundervisning i og om eleven skal følge ordinær læreplan i disse fagene
- om alternativ opplæringsarena er egnet for å oppnå målene

B: Organiseringen av opplæringen

- skal eleven ha opplæring utenfor basisgruppen/klassen (helt eller delvis)?
- dersom opplæring på alternativ opplæringsarena tilrås, skal vedtaket skissere hva slags arena

C: Omfanget av spesialundervisning

- dersom opplæring på alternativ opplæringsarena tilrås, skal vedtaket fastsette
 - om dette gjelder hele eller deler av tilbudet
 - hvilke fag det skal gis opplæring i
 - hvor stort omfang denne undervisningen skal ha fastsatt i timer og tidsrom (hele/deler av dagen, antall dager pr. uke, periode)

D: Kompetansen til den som gjennomfører opplæringen

- vedtaket skal angi om det er behov for særskilt kompetanse for å gjennomføre spesialundervisningen
- det kan brukes assistent til å bistå undervisningspersonalet
- skolen, ved rektor (eller den rektor bemyndiger), er ansvarlig for opplæringen på den alternative opplæringsarenaen

E: Oppfølging av eleven og tilbudet (samarbeid mellom skole og tilbyder av tiltaket)

- vedtaket skal beskrive
 - omfanget av lærers tilstedeværelse
 - samarbeidet mellom undervisningspersonalet og eksternt assistent
- skolen har ansvar for tilsyn med tiltaket

Personer som ikke oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven **kan ikke ha hovedansvaret** for elevens opplæring (unntak: spesialpedagoger og logoped).

2. Individuell opplæringsplan (IOP) og undervisningspersonalets kompetanse

Individuell opplæringsplan skal være i samsvar med enkeltvedtaket, og den skal vise:

- *mål for opplæringen*
- *innholdet i opplæringen*
- *hvordan opplæringen organiseres og gjennomføres*

For mer om dette, se veileder til opplæringsloven kapittel 5 om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning pkt. 6.7.

Det kan brukes assistenter til å **bistå undervisningspersonalet** i opplæringen. I «Inn på tunet» sammenheng er denne assistenten som regel bonden/tilbyder av tjenesten. Det er ikke krav til assistentenes kompetanse. Dette har sammenheng med at assistenter ikke skal lede opplæringen (det vil si ha ansvaret for spesialundervisningen). Assistentene kan kun bistå undervisningspersonalet i opplæringen, gi annen praktisk hjelp eller følge opp elevene utenom opplæringen.

Vedtaket fastsetter hvor mye læreren skal være tilstede når eleven er utplassert. Det er ikke krav om at lærer alltid skal være tilstede, men det må være nær kontakt mellom undervisningspersonalet og assistenten.

Læreren må vite hva som skjer på den alternative opplæringsarenaen, og må kommunisere med assistenten for å få kunnskap om hvorvidt opplæringsmålene nås gjennom aktivitetene det legges til rette for.

Opplæringen skal være i samsvar med læreplanverket for Kunnskapsløftet. Med mindre enkeltvedtaket fastslår at elevens opplæring skal avvike fra læreplanen for fag, skal opplæringen være i samsvar med læreplanen. Det betyr at aktivitetene det legges opp til på den alternative opplæringsarenaen må være relevante og forankres i kompetansemålene i læreplanene, eventuelt målene i elevens individuelle opplæringsplan.

Rektor må sikre at det som skjer på den alternative arenaen faktisk er opplæring i samsvar med elevens enkeltvedtak om spesialundervisning og opplæringsloven.

Skolen skal utarbeide en halvårsrapport for elever med enkeltvedtak om spesialundervisning. Halvårsrapporten skal være skriftlig og inneholde en oversikt over opplæringen eleven har fått og en vurdering av denne. Dersom en elev i hele eller deler av opplæringen deltar på en annen arena, skal også denne opplæringen inngå i halvårsrapporten.

3. Avtale om bistand for opplæring på alternativ opplæringsarena

I avtalen må forholdet mellom skolen og den alternative opplæringsarenaen avklares. Avtalen bør beskrive:

- hvilke arbeidsoppgaver tilbyder skal bistå skolen med
- rammene for oppgavene tilbyder skal utføre, antall elever og varighet
- kontakten mellom skolen og tilbyder (møte- og evalueringsfrekvens), og pliktene til de ansvarlige for den alternative opplæringsarenaen, skoleeier, rektor og lærer
- hvordan kravene til forsvarlig tilsyn med eleven skal ivaretas
- krav om politiattest for de som er i kontakt med eleven
- handlingsplikt etter opplæringsloven § 9a-3(2) dersom eleven utsettes for krenkende uttrykk og oppførsel
- plikt til å varsle barnvernet ved bekymring

I tillegg bør avtalen omhandle honoraret som tiltaket mottar og vilkår for oppsigelse av avtalen. Avtalen må ikke være til hinder for at eleven når som helst kan trekkes ut av tiltaket.

Skoleeier kan ikke inngå en avtale der den alternative opplæringsarenaen overtar ansvaret for opplæringen. **Det er skoleeier som har dette ansvaret, og det kan ikke overføres.** Den alternative opplæringsarenaen bistår skolen i å gjennomføre den opplæringen som er fastsatt i enkeltvedtaket.

Skoleeiers plikt til å drive forsvarlig tilsyn

I følge forskrift til opplæringsloven har skoleeier plikt til å sørge for at tilsynet med elevene er forsvarlig. For å definere hvor omfattende tilsynet med tiltaket skal være, må skoleeier vurdere risiko for skader og ulykker:

- Hvor risikofyllt er situasjonen? Her må det ses på farlige omgivelser, medelever, skoleanlegget/opplæringsstedet og lignende
- Er det forhold knyttet til eleven selv eller andre som øker risikoen?
- Hvor mange elever er det ved skoleanlegget/opplæringsstedet?
- Hvordan er skoleanlegget/opplæringsstedet tilrettelagt? Er det sikret? Dersom det finnes usikrede/farlige maskiner på stedet, kan dette medføre et krav om økt tilsyn.
- Elevens alder? Yngre elever vil som hovedregel kreve mer tilsyn enn eldre.

Transport og forsikring

Eleven har rett til gratis skyss til den alternative opplæringsarenaen.
Kommunen plikter å ulykkesforsikre elevene.

Allmennpedagogisk opplæring – korttidstiltak for klasser/basisgrupper

Opplæringsloven gir skoleeier/skolen noe fleksibilitet når det gjelder bruk av andre opplæringsarenaer. Dette gjelder særlig for kortvarige tiltak for klasser/basisgrupper.

Dersom bruken av en alternativ opplæringsarena gjelder for klassen/basisgruppen eller andre grupper og er knyttet til en kortere tidsperiode, er det ikke nødvendig med noe særskilt grunnlag for denne tilretteleggingen. Dette vil være en del av lærerens tilpassede opplæring. Aktivitetene må kunne kobles til kompetansemål i læreplanene for fag.